

Штагів Європи). Збуваються слова Е.Гуссерля про те, що „як би не були вороже налаштовані одна проти одної європейські нації, у них однаково є внутрішнє споріднення духу, що просочує їх всіх і переборює національні розходження„ [4, с.302].

Джерела та література:

1. Аклаев А. Этнополитическая конфликтология. Анализ и менеджмент. – М.: Дело, 2008. – 471 с.; 2. Анцупов А., Шипилов А. Конфликтология. – Питер, 2008. – 490 с.; 3. Атрановский С.Н. Многонациональное хозяйство с точки зрения культурологии // Философские науки. - 1990. - № 8. - С.39-54; 4. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология. XX век. Антология. - М., 2001 -345 с.; 5. Политологический словарь. – В 2 ч. – М., 1994. – ч.2. – 568 с.; 6. Ларченко М.Л. Етнополітичні конфлікти. Ставка на виважені стратегії /М.Л.Ларченко // Віче. – 2003. – № 7. – С.89-98; 7. Ларченко М.Л. Етнополітичні конфлікти: чи можливе остаточне врегулювання? / М.Л.Ларченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Наука та інновації” 2005 (17-31 жовтня 2005 р., м. Дніпропетровськ). Том 4. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С.57-59; 8. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (історико-філософський аспект) // О.Гуржій, С.Мосов, В.Макаров та ін. – К.: Т-во „Знання” України, 2006. – 355 с.; 9. Перепелиця Г.

УДК: 329.4 (477.8), „18/19”

ПАРТІЇ ЕТНІЧНОЇ БІЛЬШОСТІ ЯК СУБ'ЄКТИ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ середини ХІХ – початку ХХ ст.

У статті проаналізовані інституціоналізація та діяльність партій етнічної (української) більшості, які здійснювали посередницько-репрезентативні функції, в Галичині й на Буковині у середині ХІХ – на початку ХХ століть. Не зважаючи на відмінності позицій у ставленні до нації-держави, бачення шляхів захисту культурного ресурсу етнічності, усі українські партії виявляли однаковість у баченні державницького майбутнього українського народу, насильно роз'єднаного імперіями. Український політичний табір в Галичині й на Буковині єднали ідеї етнонаціональної окремоті українців та необхідності створення в перспективі незалежної і соборної української держави, вимоги рівноправності українців серед інших народів Австро-Угорщини, поділу існуючих коронних країв та виділення українських земель Галичини й Буковини в цілком автономну адміністративну одиницю в межах Цислейтанії.

Ключові слова: етнічна більшість, політичні партії, політична поведінка, західноукраїнські землі, політичні процеси, український політичний табір Галичини і Буковини.

Актуальність теми та постановка проблеми. Конкурентний формат міжетнічної взаємодії на західноукраїнських землях в 1867-1914 рр. відобразив усвідомлення цілей членами окремих макросоціаль-

Конфлікти у посткомуністичній Європі. – К.: Фоліант, 2003. - 428; 10. Lake D., Rothschild D. The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion and Escalation. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1998. – 435 p.; 11. Stavenhagen R. The Ethnic Question: Conflict, Development and Human Rights. Tokyo: UN University Press, 1990. – 421 p.

Tamara Marusyk

Dynamics of Ethno-Political Conflict: International and Political Context

The article highlights one of the aspects of ethno-political conflict development, international-political in particular. Most of the states are multinational. This fact provokes a range of problems in the way of democratic stability of the state. Democracy, which aims at creation of homogeneous society, is doomed for failure. Internal state conflicts become international in most cases and have a huge influence on relations between states. The strategic aim of any country is a consolidation of its citizens into one society, i.e. civic nation. It is impossible to prohibit ethno-political conflicts, they must be constructively solved through the development of specific norms of civilized political culture.

Key words: ethno-political conflict, transnational relations, ethnic minority, interstate relations, strategic interference, policy of ethnic irredentism.

© Іван Монолатій
(м. Івано-Франківськ)

них груп, а завдяки артикуляції „ми”-інтересів назовні забезпечувався пошук нових прибічників конкретними політичними акторами. Ключовий момент у процесі становлення останніх – здобуття ними права на формування груп за інтересами. З одного боку, у їхній діяльності відобразилися ідейно-концептуальні підходи щодо розв'язання соціальних проблем, з другого, відбувалася політична соціалізація етнофорів в досліджуваному хронотопі. Це означає проблему, як таку, що актуалізує з'ясування її причин та форм прояву.

Ступінь вивчення проблеми. Корпус праць, у яких українські вчені пропонують відповідь на визначену в назві статті проблему, сформований істориками. Прикладом таких досліджень є праці О. Добржанського [9] і М. Кугутяка [12]. Віддаючи належне вченим, які доволі детально аналізують зародження і діяльність українських політичних партій, зауважимо, що поза їхньою увагою залишилося визначення функціональної ролі етнічних партій як можливих конфліктних груп. Стосовно ж вивчення проблеми політологами в її поліпредметному баченні (конфлікти й компроміси між рівно- та різностатусними етнонаціональними спільнотами), доводиться визнати, що в хронотопі Галичини і Буковини у складі Австро-Угорщини ця проблема ними фактично не досліджується.

Мета розвідки: з'ясувати причини інституціоналізації та програмові засади партій етнічної більшості на західноукраїнських землях у середині XIX – на початку XX ст., форми, в яких вони виявилися, спроби усталення етнополітичної свідомості українців Галичини і Буковини, застосовані етнофорами методи артикуляції макросоціальних інтересів в час їх тривання.

Наукова новизна дослідження визначається трьома аспектами. По-перше, з'ясуванням причин і форм прояву окремих типів інтераціоналізму „своїх” у політичній сфері. По-друге, обґрунтуванням слушності виділення окремого типу суб'єктів політичних процесів – партій етнічної більшості. По-третє, з'ясуванням впливу політичної ідеології на формування міжетнічної взаємодії, конфронтацію „своїх” і „чужих”.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурна дихотомія „свій – чужий” зумовила етнічний принцип політичної структуризації етнофорів імперської доби, адже, як висновує Ю. Габермас, „...національне походження від самого початку пов'язувалося з негативним відмежуванням Чужого від Власного” [5, с. 162]. Політична поведінка останніх була позначена амплітудою коливань від активної участі в етнічних рухах чи, навпаки, протиставленням владі чи інертного споглядання за інституалізацією на західноукраїнських землях етнополітичних організмів в умовах австрійського конституціоналізму.

Інструментом внутрішньогрупової інтеграції виступали партії, що постали в середовищі титульних етносів і обстоювали інтереси нації-держави, а інші, які об'єднували етнофорів з числа етнічних меншин, – захищали від їхнього диктату. З одного боку, в атмосфері зростаючої політичної самосвідомості етнофорів, діяльність етнічних партій спрямовувалася на реалізацію конкретних політичних завдань, з другого – була результатом суспільних реалій західноукраїнської етнополітичної сфери. Діяльність етнічних партій, які артикулювали етногрупові інтереси та стратегії їх захисту, відобразила політизацію „ми”-переживань. Сюди додався й нонконформізм у захисті прав „своїх”, що спричинювало превалювання в інтераціоналізмі етнонаціональних спільнот суперечностей і конфліктів. Адже в умовах етнізації політики й міжетнічних суперечностей у досліджуваному хронотопі це зумовило функціональну роль етнічних партій як конфліктних груп.

У реаліях поліетнічного суспільства інституалізація та діяльність етнічних політичних партій здійснювала функцію своєрідного індикатора політизації етнічностей і усталення/превалювання етнополітичної свідомості. Цей багаторівневий процес розпочався на західноукраїнських землях в середині XIX ст. Для фігурантів міжгрупового інтераціоналізму ці десятиліття стали тим часом етнічного відродження, коли вони пройшли, згідно з концепцією М. Гроха, періоди патріотичної агітації (який спонукав до поступового усталення етнічної свідомості) та формування масових

рухів [20, р. 3, 15, 18]. Однак, слід визнати, що жодний з цих етапів – від дефініції до періодизації, а отже до типології – звичайно, не самоціль. Вони не пояснюють ні джерел, ні наслідків певних національних рухів, а лише їхні „відправні пункти” [3, с. 73-74]. Натомість, модель успішного національного руху містить у собі як мінімум чотири елементи: по-перше, кризу легітимності, пов'язану з соціальними, моральними і культурними деформаціями; по-друге, базовий рівень вертикальної соціальної мобільності (декілька освічених людей повинні прийти з не домінуючої етнічної групи); по-третє, досить високий рівень соціальної комунікації, у т.ч. грамотності, шкільної підготовки і ринкових відносин; і, по-четверте, конфлікти інтересів національного характеру та проблеми ідентифікації.

У фокусі етнічної більшості провісником етнічного відродження, а водночас й усталення етнічної свідомості стало утворення Головної руської ради у Львові. Воно знаменувало собою перехід українського національного руху в Галичині від культурно-просвітницької до політичної фази розвитку, що відбувався в контексті та під прямим впливом революційних потрясінь, що сколихнули майже всю Європу навесні 1848 р. та виявив не тільки гостру необхідність соціально-економічних перетворень, але й поставив на порядок денний справу національного визволення пригноблених народів [6, с. X-XI].

Головна руська рада виробила широку програму демократичних перетворень і забезпечення вільного національного розвитку українців та інших національних меншин у складі конституційної монархії [1, ф. 180, оп. 1, спр. 8, арк. 16]. Уже у першій своїй відозві, опублікованій 15 травня 1848 р. в „Зорі Галицькій”, вона закликала українців Галичини до праці над національним самоутвердженням на основі декларованих конституційних свобод і національної рівноправності при поступованні „в любові і згоді” з іншими народами. У відозві „Співгромадяни!”, датованій весною 1848 р. зокрема вказувалося, що «натхненні новим життям, вони (русини. – І.М.) також прагнуть руху вперед, піднятися із занепаду ... визнають рівноправність інших національностей, хочуть зберегти спокій, порядок і силу законів та прагнуть сучасних форм у дорозі права ...» [1, ф. 180, оп. 1, спр. 8, арк. 6]. Разом з тим, взаємини між українцями і поляками у Галичині і, відповідно, їхніми національно-політичними організаціями характеризувалися посиленням конфронтації. Своє відображення вона знайшла в тогочасних документах, адже польські демократи проголошували мету створення „Литовсько-русько-польської Речі Посполитої”, а Центральна Рада Народова заявила про рівність культурних прав поляків і українців, але не політичної рівноправності їх. З іншого боку, поборником польсько-українського об'єднання був утворений 11 травня 1848 р. Руський собор, що складався з полонізованих аристократів „руського походження”, радикальної польської

інтелігенції і декількох українських патріотів [8, с. 52]. Однак польська громадськість – від родовитих магнатів до радикальних демократів – однозначно негативно зустріла появу окремої національно-політичної організації українців. Її вважали сторонньою інтригою, спрямованою проти поляків, витвором чи то австрійських бюрократів, чи „московських рублів” [6, с. XVI].

Діячі Головної руської ради категорично заявляли, що „...ніколи не були поляками, зараз не хочемо ними бути і ніколи не станемо!” [15, с. 84]. Узагальнюючи ці тенденції, греко-католицький священник В. Подолинський так трактував етногрупові інтереси: „Дехто захоче, збиваючи мене, вказати на євреїв, вірмен, німців і т.д., які тут (в Галичині. – І.М.) мешкають, і вимагати від мене прав окремих національностей і для них. На це я відповім так: якщо б ми були в їх хаті, ми б пристосувалися до них, але тому що вони є у нас, хай вони пристосовуються до нас...” [4, с. 464]. Загроза втрати національної ідентичності у випадку перемоги польської сторони і необхідність мати реальну опору в прагненнях до національного самоутвердження стимулювали лоялістичні позиції українського руху стосовно Австрійської конституційної монархії.

Подібний тон спостерігався у „Меморіалі рутенської нації в Галичині для з'ясування її становища”, датованому 31 липня 1848 р.: „... Галичина дала притулок різним народам; українці, поляки (мазури), волохи, німці, вірмени, євреї і караїми заселяють спільно цю ... землю ... З 1772 року, ми під австрійською владою, однак ми не германізувалися і залишились українцями. Нашій національності з боку німців ніщо не загрожує. Запорукою цього можуть бути чехи, які міцно зберігають свою слов'янську національність, хоча з німцями вони в набагато ближчому контакті ... Ми, галичани, попали під австрійську владу. Деякі обставини в матеріальному відношенні склалися більш сприятливо і українська нація почуває себе зобов'язаною до глибокої вдячності австрійському урядові за багато добродійних законів. Однак про піднесення української нації не подбали, а намагання поляків нас денационалізувати не припинялися і під австрійською владою ...” [16, с. 15-16].

Зовсім іншу тональність мала відозва до німецького населення краю від 23 серпня 1848 р.: „...Руська нація не прагне порушувати прав інших. Тому не турбуйтеся, русини не заподіють Вам ніякої кривди. Нація пожертвує всім, щоб захистити і зміцнити свою національність. Але в той же час вона оголошує недоторканість кожної національності... Ви, німецькі співгромадяни, не турбуйтеся за свої громадянські права, будьте спокійні за свою релігію, мову і національність. Русини не бажають вважатися великими за рахунок пригноблення іншого племені. Вони не хочуть перетворювати одні національності на поживу для інших. Вони не хочуть піднімати свою мову до рівня винятково привілейованої у спільній державі. Навпаки, їхнім девізом є свобода, рівність і братерство всіх

націй, усіх національностей, усіх мов...” [21, с. 32, 33].

Спроби усталення етнополітичної свідомості спостерігалися й у діяльності Буковинського комітету, який виник у червні 1848 р. Його засновниками стали румунські і вірменські бояри, верхівка православного духовенства, деякі німецькі політики. У петиції до австрійського імператора вони вимагали створення національних шкіл, введення національних мов в державних установах, забезпечення рівноправності усіх народів краю [2, с. 166-167].

Про етнічне відродження українців Буковини у 1848 р. свідчили перші спроби заявити про себе як окремий народ. Так 15 грудня 1848 р. у петиції сільських громад Серетського, Сторожинецького, Сучавського і Радовецького повітів зазначалося: „Підписані нижче уповноважені сільських громад одностайно підтримують ... клопотання і висловлюють загальне бажання, щоб Буковина була нероздільно об'єднана, як 13 округу, з русинською Галичиною” [9, с. 116]. Проте у роки революції так і не вдалося заснувати на Буковині окружне відділення Головної руської ради [2, с. 167]. Ймовірно, це свідчило про слабкість формування масового політичного руху буковинських українців у середині XIX ст. І тільки велика трансформація політичного життя Австро-Угорщини, яка розпочалася у 1860-х роках, унаслідок реформ Габсбурзької монархії, створила сприятливі передумови для політичної мобілізації етнофорів і складання партійних програм етнонаціональних спільнот.

Отже, як бачимо, принаймні з 1848 р. умовна демаркаційна лінія чітко й однозначно проходила поміж тими, котрі прагнули облаштувати державу на принципах суверенітету окремих народів, й тими, котрі хотіли й надалі зберігати її на основі монархічної легітимності. Це призводило до боротьби між, принаймні, двома народами за певну територію, яка оберталася відтепер на боротьбу на національність цієї території. Це стало, фактично, сенсом формування партійно-політичної системи на західноукраїнських землях. Її становлення відбувалося в останніх десятиліттях XIX ст. в результаті дієвості різних типів ідентичностей – соціальної, конфесійної та етнічної. Остання була визначальною, а отже, закономірною, оскільки її каталізатором слугувало прагнення етнофорів артикулювати макросоціальні інтереси. Заходи на їх реалізацію відбувалися за посередництвом перших масових політичних партій – українських, польських та єврейських. Цю тенденцію відобразили програмні засади перших з-поміж партій етнічної більшості, які постали в Галичині й на Буковині. Суттєві ознаки превалювання етногрупових інтересів демонстрували громадські організації етнічних меншин – поляків, євреїв, німців, румун.

Ці зміни концептуалізують, послуговуючись поняттям Ю. Габермаса, як появу „публічного простору”. Саме наявність його складових – добровільних громадських організацій, клубів, товариств, культурницьких і наукових організацій

та видань – відкривали можливості для вільного й інтенсивного обміну думками і досягнення певного консенсусу упродовж та унаслідок цих дискусій. Щоправда, осмислюючи т.зв. дизайн початкового стану, Ю. Габермас говорить, що „...в межах свого раціонального егоїзму партії не здатні здійснити ... обопільний обмін перспективами, який здійснюють самі репрезентовані ними громадяни. ... в початковому стані партії все ж мають знання щодо ... зобов'язної взаємності...” [5, с. 84]. А узагальнивши проблему інституційного структурування за етнічним принципом, В. Старосольський писав: „... Проза політичних рухів говорить про права націй, про їх стремління, домагання, боротьбу і т.д.” [18, с. 30].

Зауважимо, що деклароване австрійською конституцією право на національну рівність на практиці було поставлене в пряму залежність від політичної сили національних рухів. Останнє десятиріччя ХІХ ст. позначене в Галичині й на Буковині утворенням політичних партій європейського зразка.

Програма Русько-української радикальної партії (РУРП), створеної 1890 р., проголошувала, що партія сповідує „науковий соціалізм” і прагне до „переміни способу продукції згідно зі здобутками наукового соціалізму”. Своєю метою партія визначала плекання почуття етнічного солідаризму. Стосовно національного питання РУРП стверджувала, що вона „намагатиметься підіймати національну свідомість і солідарність серед мас самої русько-української нації за допомогою літератури, зібрань, спілок, демонстрацій, лекцій, преси тощо” [19, с. 205]. Свої враження від радикальних селянських зборів сучасники описували так: „Той, хто хоч раз відвідав зібрання руських радикалів і бачив селян у їхніх овечих кожухах з хутром назовні з широкими комірами, з волоссям, намазаним салом, які щось шкрябали на клаптиках паперу на своїх колінах, щоб стежити за обговоренням, той хто почув промову... той сповніть подивом і шанобливістю щодо їхнього національного розуму і спроможності розвиватися” [19, с. 210]. Вже на першому партійному з'їзді у жовтні 1890 р. гостро постало питання міжнаціональних взаємин, оскільки частина лідерів запропонувала положення про утворення незалежної української держави як основний постулат партійної програми-максимум і поділ Галичини на окремі польську та українську частини як постулат програми-мінімум. Поступово компонентами ідеології партії стали ідеї всеукраїнської єдності, політичної самостійності та здобуття автономії в межах Австро-Угорщини [13, с. 58, 60-61]. Відтак про досягнення політичної самостійності України як кардинального завдання проголосив уже з'їзд Української радикальної партії (УРП) у 1895 р.

Найчисельнішою політичною партією, яка за своєю побудовою нагадувала широкий політичний рух, стала Українська національно-демократична партія (УНДП), яку створили 1899 р. вихідці із УРП, у т.ч. І. Франко [8, с. 78]. Своє політичне завдання партія вбачала

в здобутті українцями самостійності та їх з'єднання в „одноцільний національний організм». Програмна відозва Народного комітету УДНП від 5 січня 1900 р. визначала ідеалом партії незалежну Русь-Україну: „Ідеалом нашим повинна бути незалежна Русь-Україна, в якій би всі частини нашої нації об'єдналися в одну новочасну культурну державу” [14, с. 141]. Так само і програма-мінімум передбачала поділ Галичини за етнічною ознакою, створення на тих її теренах, де українці склали етнічну більшість, окремої адміністративної одиниці з широкою автономією (крайовий сейм, самоврядування тощо) [12, с. 10-11].

Таким чином, в українському русі Галичини на початку ХХ ст. виникла фактично двопартійна система, у якій провідна роль центристської УНДП стимулювалася й врівноважувалася опозицією лівої УРП. Це мало велике значення для стабілізації політичного життя українців провінції. Щоправда, діяли й інші політичні партії, частина з яких вийшла з лона прибічників т.зв. нової ери і польсько-української угоди 1890 р. – Русько-український християнський союз (1896), інша ж частина крайового політикуму, яка виокремилася з числа марксистів із РУРП, створила Українську соціал-демократичну партію (1899) [8, с. 78]. Згідно з позицією, озвученою очільниками УСДП, її метою були поділ Галичини на польську та українську автономні провінції, перетворення Австрії на союз вільних спільнот, який забезпечив б умови для їхнього культурного розвою. На їхню думку, такий союз мав припинити своє існування в момент, коли кожен з етносів зміг би здобути політичну самостійність і незалежність [10, с. 48-49]. Осібно стояли галицькі русофіли, які заснували „Русско-народну партію” (1900). Її провідники виступали з яскраво вираженими москвофільськими поглядами, відповідно ототожнюючи себе з росіянами і російською мовою.

Отже, кінець ХІХ ст. став для галицьких українців знаковим, адже саме тоді відбулася кристалізація ідеї політичної самостійності України в програмових документах майже усіх українських партій та їхній практичній діяльності. Номінація етнічних цілей українців відобразила праця Ю. Бачинського „Україна ingredenta” (1895), в якій автор стверджував: „Боротьба за політичну самостійність України не відноситься також виключно лише до українців-народу, а взагалі до всіх, що замешкують Україну... Спільний інтерес... змусить їх усіх стати українськими патріотами” [11, с. 174]. Незважаючи на марксистське доктринерство, саме „Україна ingredenta” як своєрідний маніфест тогочасного українського покоління ознаменувала становлення ідеології новітнього українського національного руху, а формування української партійно-політичної системи в Галичині супроводжувалося поширенням національної ідеї в маси.

Значно пізніше відбулася інституціоналізація політичних партій українців Буковини. Першою з їх числа стала „Національна Рада русинів на Буковині”, створена восени 1905 р. Предтечею цієї,

фактично, української національно-демократичної партії, було міжнаціональне депутатське об'єднання „Вільнодумний союз, створене 1903 р. у Буковинському крайовому сеймі. Програмні документи „Національної Ради” були близькими до установчих документів УРП і УНДП [9, с. 293-295]. У програмовій заяві „Чого ми хочемо?“, опублікованій у листопаді 1905 р., діячі першої політичної партії буковинських українців, зокрема заявляли: „Ми, Русини на Буковині, яко частина українського народу... будемо підтримувати і скріпляти національну силу, єдність і самостійність нашого народу” [17]. Існування цієї партії було недовгим, оскільки вже 1908 р. було створено комітет для організаційного відродження народовської партії під назвою Української поступової партії. Пропонована програма в головних рисах повторювала вимоги „Національної Ради”, але з'явилися й нові пункти: „Ми будемо змагати до національної автономії і спільності Українців у державі” [9, с. 303].

Інший сегмент крайової партійно-політичної системи – радикальний – виокремився 1907 р. в Українську радикальну партію Буковини. У її програмі, яка була частково опублікована 1909 р., наголошувалося, що визволення українського народу пов'язується з широкими соціально-економічними перетвореннями, встановленням соціалізму, а також, поряд з низкою економічних вимог, вказувалося на перспективи надання самоуправління українцям і всім політично поневоленим народам [2, с. 178].

Третьою значною силою в українському національному русі Буковини була Соціал-демократична партія Буковини (1896), а також УСДП Галичини і Буковини (1899). Однак більшість гасел соціал-демократів були довгий час незрозумілими для селян, а робітників-українців тут було небагато. Тільки з 1908 р. український соціал-демократичний рух на Буковині достатньо зміцнів і почав справляти реальний вплив на суспільні процеси в краї [9, с. 320; 2, с. 178]. Аналогічною з діяльністю у Галичині, на Буковині вважалася „Русско-народна партия” москвофільського спрямування, яку слід розглядати не як повноцінну політичну силу, а швидше як буковинську громадсько-церковну організацію [9, с. 383-384]. Такий стан справ зумовлений етнополітичної мобілізацією українців, яка супроводжувалася кризою москвофільства та спробами росіян (етнічних росіян у Галичині та старообрядців на Буковині) реанімувати його.

Висновки. Таким чином, упродовж кінця ХІХ – початку ХХ ст. партійні суб'єкти етнічної більшості західноукраїнських земель здійснювали посередницько-репрезентативні функції. З одного боку, вони демонстрували пріоритет етнічної ідентичності над іншими її типами, маніфестували назовні „ми,- почуття, що сприяло усталенню міжетнічної соціокультурної дистанції, з другого – опредмечували етнонаціональні інтереси, визначали стратегію й тактику їх захисту. Не зважаючи на відмінності позицій у ставленні до нації-держави, бачення шляхів захисту

культурного ресурсу етнічності, усі українські партії виявляли однаковість у баченні державницького майбутнього українського народу, насильно роз'єданого імперіями. Український політичний табір в Галичині й на Буковині єднали ідеї етнонаціональної окремоті українців та необхідності створення в перспективі незалежної і соборної української держави, вимоги повноправності українців серед інших народів Австро-Угорщини, поділу існуючих коронних країв та виділення українських земель Галичини й Буковини в цілком автономну адміністративну одиницю в межах Цислейтанії.

Отже, ідеологія діючих на західноукраїнських землях партій, які утворилися на основі етнічної ідентичності, відображала інтереси членів конкретної групи. Незважаючи на розбіжності в ідеологіях, наявність у середовищі кожної з спільнот всього спектру сил, етнічні партії виявляли однаковість у категоричності вимог стосовно відродження власних держав. Багатоаспектність їхніх вимог суттєво коригувалася наявністю соціальної бази політичних акторів, варіативністю сповідуваним етнофорами суспільних цінностей. Зокрема, це превалювання чи навпаки консервативний світогляд, обстоювання різних шляхів суспільного поступу та засоби його досягнення.

Джерела та література:

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові;
2. Буковина: історичний нарис / Степан Костишин (голова редколегії). – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.;
3. Бурдяк В. Національні рухи в Центрально-Східній Європі: теоретико-методологічні підходи до проблеми / Віра Бурдяк // Форум. Суспільно-політичний журнал. – Чернівці, 2007. – № 2 (5). – С. 70-77;
4. Визначна пам'ятка української політичної думки середини ХІХ століття – „Слово перестроги” Василя Подолинського / Феодосій Стеблій (передмова, переклад) // Записки НТШ. – 1994. – Т. ССХХVІІІ. – С. 144-178;
5. Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії / Перекл. з нім. / Юрген Габермас. – Львів: Астролябія, 2006. – 416 с.;
6. Головна Руська Рада (1848–1851): протоколи засідань і книга кореспонденції / Олег Турій (редакція), Уляна Кришталович, Іван Сварник (упорядкування). – Львів: Інститут історії Церкви Українського Католицького Університету, 2002. – ХХХІV+270 с.;
7. Гон М. Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період. Монографія / Максим Гон. – Рівне: Волинські обереги, 2006. – 431 с.;
8. Грицак Я.Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. / Ярослав Грицак. – К.: Генеза, 1996. – 360 с.;
9. Добржанський О.В. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / Олександр Добржанський. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 574 с.;
10. Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія в Галичині: Нарис історії (1899–1918). – Вид. 2-е, доп. / Олег Жерноклеєв. – К.: Основні цінності, 2000. – 220 с.;
11. Жерноклеєв О.С. Національні

секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 pp.) / Олег Жерноклеєв. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. – 536 с.; **12.** Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918–1929) / Микола Кугутяк. – Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – Т. I. – 536 с.; **13.** Кугутяк М. Радикальна партія в Східній Галичині / Микола Кугутяк // Український історичний журнал. – 1990. – № 10. – С. 55–63; **14.** Павко А. До питання про формування партійно-політичної системи у Східній Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття / Анатолій Павко // Пам'ять століть. – 2000. – № 3. – С. 136–144; **15.** Павко А. Новітні дослідження з політичної історії України імперської доби: методологічні та історіографічні аспекти / Анатолій Павко // Україна соборна: Збірник наукових статей. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 82–93; **16.** Політична провесень Галичини. До 150-річчя заснування Головної Руської Ради 2 травня 1848 р. / Роман Крип'якевич (переклад, передмова). – Львів: НТШ, 1998. – 45 с.; **17.** Руска Рада. – Чернівці, 1905. – 4 (17) листопада. – С. 1; **18.** Старосольський В.Й. Теорія нації / Ірина Кресіна (передмова) / Володимир Старосольський. – Нью-Йорк; Київ: НТШ, 1998. – 157 с.; **19.** Химка Дж.-П. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860–1890) / Джон-Пол Химка. – К.: Основні цінності, 2002. – 328 с.; **20.** Hroch M. From National Movement to the Fully-formed Nation. The Nation-building Process in

Europe / Miroslav Hroch // New Left Review. – 1993. – N. 198, March-April. – P. 3–20; **21.** Wagner R. Die Revolutionsjahre 1848/49 im Königreich Galizien–Lodomerien (einschliesslich Bukowina). Dokumente aus österreichischer Zeit / Rudolf Wagner – München: Der Südostdeutsche Verlag, 1983. – 499 s.

Ivan Monolatij

Parties of Ethnic Majority as Subjects of Political Processes in Western Ukraine Lands (Middle of the 19th – Early 20th Centuries)

The author analyzed institutionalization and activity of parties of ethnic (Ukrainian) majority, which carried out representatives functions, in Galychyna and Bukovyna in the middle of the 19th – early 20th centuries. Not because of differences of positions in attitude toward nation-state, vision of ways of defence of cultural resources of ethnicity, all Ukrainian parties found out unanimity in vision for the state future of the Ukrainian people, violently disconnected by empires. Ukrainian political camp in Galychyna and Bukovyna connected the ideas of ethnic and national separateness of Ukrainians and necessity of creation in the prospect of independent and integral Ukrainian state, requirement of equality of rights of the Ukrainians among other people of Austro-Hungary.

Key words: ethnic majority, political parties, political conduct, Western Ukraine lands, political processes, Ukrainian political camp of Galychyna and Bukovyna.

УДК: 327 (477: 438)

© **Олександр Моцик**
(м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН у 2009 році

2009 рік став, безперечно, важливим етапним періодом у подальшому розвитку українсько-польських відносин. Традиційно високий рівень взаємної довіри і підтримки доповнився суттєвою долею прагматизму та орієнтації на реалізацію спільних національних інтересів. Впродовж року модернізовано ключові українсько-польські інституційні механізми, запроваджено низку нових дво – та багатосторонніх форматів співробітництва, вирішено ряд проблемних питань, щодо яких тривали багаторічні переговорні процеси. По висхідній розвивалося співробітництво в політичній сфері, в тому числі й на найвищому рівні. З урахуванням світової фінансово-економічної кризи сторони доклали необхідних зусиль з метою мінімізації негативних наслідків для двостороннього торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва. Продовжувався розвиток міжрегіональної та транс-кордонної співпраці, співробітництва в контексті підготовки до проведення Євро – 2012, співпраці в гуманітарній сфері, а також співробітництва в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України та реалізації проекту "Східне партнерство".

Згадана вище конструктивна співпраця сприяла подальшому реальному зближенню України і Польщі, суспільств обох країн, посилила позиції та імідж обох держав у Європі.

Ключові слова: українсько-польські відносини, стратегічне партнерство, поєднання, Євро-2012, ЄАНТК, Східне партнерство, європейська інтеграція, євроатлантична інтеграція, Форум партнерства, візовий режим, угода про асоціацію.

Політичні взаємини

Протягом 2009 р. українсько-польське стратегічне партнерство продовжувало розвиватися по висхідній, базуючись на прагматичних підходах і орієнтуючись на практичний результат в інтересах обох сторін. У цьому контексті фактично всі напрямки двосторонньої співпраці отримали додаткову додану вартість. В контексті політичного діалогу стало можливим не тільки зберегти інтенсивні контакти між керівництвом обох держав, які мали місце протягом останніх років, але й значно підвищити їх кількісне та змістовне наповнення. Важливим було також і те, що, згадані контакти відзначалися, крім практично змісту, взаємною довірою та відкритістю, що безсумнівно, позитивно впливало на розвиток всіх напрямків українсько-польського співробітництва і реалізацію передбачуваних двосторонніх проектів. Польське керівництво, загалом політичні еліти РП, продовжували демонструвати активну налаштованість на подальше поглиблення всього комплексу українсько-польських відносин, підтримки європейської та євроатлантичної